

Десять років праці Комісії для вивчення історії західно-руського та українського права

(1919—1929).

I.

Час заснування Комісії й зміни в її складі.

Наука історії західно-руського та українського права давніш не мала ані катедр по вищих школах, ані установ дослідчого характеру що-б її розроблювали. Над питаннями історії західно-руського та українського права працювали лише окремі вчені. Планового й систематичного вивчення його за таких умов бути не могло. Систематичне вивчення цієї дисципліни мала розпочати заснована в січні 1919 р Комісія для вивчення історії західно-руського та українського права при Соціально-Економічному Відділі Всеукраїнської Академії Наук.

Засновано Комісію з пропозиції акад. Ф. В. Тарановського що став на чолі її. Опріч нього працювали тоді в Комісії академики Д. І. Багалій, О. І. Левицький, Б. О. Кістяківський проф. С. К. Гогель, В. Л. Модзалевський, І. М. Каманін (керівничий над працями Комісії) та В. І. Новицький (науковий секретар Комісії). У такім складі вона юридично існувала до травня 1920 р.; але de facto останнє засідання її в цім складі відбулося 5 червня 1919 р. Далі Комісія не збиралася, аж нарешті в травні 1920 р. Соціально-Економічний Відділ В.У.А.Н. ухвалив тимчасово припинити її діяльність. В Архіві Комісії збереглася копія відношення секретаря Відділу до секретаря Комісії В. І. Новицького, датованого 15 травня р. 1920. В ній сказано: „Маю честь подати до Вашого відому, що III Відділ в засіданні своєму від 13 травня (прот. ч. 38) ухвалив припинити діяльність Комісії по вивченням західно-руського і українського права і вважати всіх її співробітників вільними од своїх обов'язків з 1 травня б. р.“. Причини, що через них розпався цей склад Комісії, залежали від обставин того бурхливого часу. Зокрема ж Ф. В. Тарановський виїмігував з України, акад. Д. І. Багалій виїхав з Києва, Б. О. Кістяківський помер, акад. О. І. Левицький та керівничий над працями Комісії І. М. Каманін доживали свої останні дні.

Але діяльність Комісії припинилася на дуже короткий час. Вже в липні 1920 р. на академічну катедру історії західно-русського та українського права було обрано акад. Н. П. Василенка. Акад. Н. П. Василенко заново зорганізував Комісію. Він знову запрохав до Комісії, як керівничого над її працями, І. М. Каманіна, але той не встиг узяти участі в діловій роботі Комісії, що засідання її розпочалися були з січня 1921 р.: 11 січня 1921 р. Його не стало. З 1 жовтня р. 1920 на членів Комісії запрохано С. М. Іваницького та П. К. Бонташа, з 15 грудня 1920 р.—В. І. Щербіну.

8 січня 1921 р. розпочалися регулярні засідання Комісії. В цей рік, що був по суті першим роком її систематичної роботи, до складу Комісії було обрано: І. І. Мінакова (березень), П. П. Смірнова (червень), І. Ю. Черкаського (червень), Л. О. Окиншевича (червень), І. М. Балінського (грудень). Далі року 1922 до Комісії вступили Г. Л. Попов та С. Г. Борисенок; року 1923—О. В. Орищенко та М. В. Масляников; р. 1925—М. Ф. Тищенко, В. І. Новицький, Є. І. Шманкевич, О. С. Добров та член-кореспондент В.У.А.Н. проф. М. О. Максимейко. З р. 1926 в Комісії як її члени, працюють П. К. Сосенко, проф. М. Є. Слабченко, О. В. Юрченко, В. О. Барвінський, В. Д. Отамановський, В. О. Романовський та, після свого переїзду до Києва бере активну участь у її праці акад. О. О. Малиновський. Нарешті, р. 1928 до Комісії вступив В. Т. Гришко.

Вибули-ж з Комісії після 1921 р.—П. П. Смірнов (1921 р.), В. І. Щербина (1922 р.), П. К. Бонташ (1923 р.), І. І. Мінаков (1924 р.), М. В. Масляников (1924 р.), О. В. Орищенко (1924 р.), Є. І. Шманкевич (1927 р.), І. М. Балінський (помер 3 травня 1927 р.).

До березня 1922 р. всі наявні на той час члени Комісії вважалися за штатних наукових співробітників Академії й здобували платню й (що тоді важило більше) т. зв. „академічну пайку“, тобто продукти натурою.

Року 1922 в березні штати Академії скорочено, і в Комісії залишилася тільки одна посада штатного (платного) наукового співробітника. На цю посаду Комісія перевела вибори й обрала Л. О. Окиншевича. Року-ж 1924 було дано ще одну штатну посаду наукового співробітника. Її одержав С. М. Іваницький. Більше штатних посад Комісія не має, бо за таку, ясна річ, не можна вважати аспірантську стипендію, що її має від Українки аспірант П. К. Сосенко; адже ця стипендія є тимчасова персональна оплата П. К. Сосенка, а не постійна заробітна платня співробітника Комісії.

Головою Комісії спочатку був акад. Ф. В. Тарапоновський, а з року 1920—акад. Н. П. Василенко.

Секретарями Комісії за цей час були: В. І. Новицький (1919—1920 р.р.), С. М. Іваницький (1920—1922 р.р.), Л. О. Окиншевич (1922 р. і до цього часу).

На 1 січня 1929 р. Комісія має такий склад:

Голова Комісії — академик Н. П. Василенко.

2 штатних наукових співробітників.

С. М. Іваницький та Л. О. Окинішевич.

13 нештатних членів Комісії:

В. О. Барвінський (Харків), С. Г. Борисенок, В. Т. Гришко,

О. С. Добров, В. І. Новицький, В. Д. Отамановський (Вінниця),

Г. Л. Попов (Шпола), В. О. Романовський, проф. М. Є. Слабченко (Одеса), П. К. Сосенко, М. Ф. Тищенко, І. Ю. Черкаський, О. В. Юрченко.

За членів Комісії є також акад. **О. О. Малиновський** та член-кореспондент Академії — проф. **М. О. Максимейко** (Харків).

З цих членів Комісії мають академічну рангу „нештатних постійних наукових співробітників комісії“ — С. Г. Борисенок, Г. Л. Попов, І. Ю. Черкаський та О. В. Юрченко.

II.

Засідання Комісії.

Архів Комісії зберіг протоколи засідань Комісії, але з невеличкою прикрою прогалиною: бракує протоколів за кінець 1921 й початок 1922 р. Це не дає змоги встановити точну кількість засідань Комісії. Є відомості за 224 засідання Комісії. Вони розподіляються по роках так:

1919 р. відбулося 11 засіданнів Комісії (з 26 січня до 5 червня).

1920 р. Комісія не збиралася.

1921 р. Комісія мала 23 засідання (з 8 січня по 8 листопада, решти протоколів немає).

1922 р. — 19 засіданнів (з 21 березня до кінця року; за першу частину року протоколи не збереглися).

1923 р. було 20 засіданнів,

1924 р. — 29,

1925 р. — 29,

1926 р. — 33,

1927 р. — 30,

1928 р. — 30 (до 1 грудня).

Збиралася Комісія пересічно раз на тиждень (опріч літніх вакаційних місяців). На засіданнях Комісії робилися звідомлення про хід наукової праці членів Комісії (це було основним змістом засідань за перших років її існування), дальші роки принесли зміну: тепер на кожнім засіданні читається оброблений науковий дослід (чи частина більшого досліду). Окрім того читалися бібліографічні рецензії, наукові звідомлення про подорожі. Декілька засідань було присвячено науковій полеміці.

Засідання Комісії протоколювалися. У протоколи записувано по змозі весь зміст засідання. Останніми роками, коли на засіданнях

зачитувано головним чином досліди, що їх згодом друкується, довелося поставити за головну мету протоколів Комісії фіксування дискусії, дебатів з приводу цих дослідів. У цій дискусії раз-у-раз повстають важливі теоретичні й методологічні проблеми, даються погляди й корективи на підставі оброблення іншого матеріялу. Це надає протоколам Комісії й наукового значення і, в звязку з цим, Комісія, починаючи з вип. III своїх „Праць“ ці протоколи друкує. У в. III „Праць“ надруковано протоколи від 1 червня 1926 р. до 1 липня р. 1927; у вип. VII — буде надруковано протоколи Комісії від 1 липня 1927 р. до 1 липня 1929 р.

III.

Монографічне оброблення окремих наукових тем.

Це — відповідальна робота, бо наука історії західно-русського та українського права, має низку питань або недостатньо освітлених, або ще зовсім науково не з'ясованих і науково не оброблених. От тому головна мета і основне спрямування в науковій праці Комісії за 10 років зосереджувалися саме на цім фронті її діяльності.

Перший склад Комісії, що працював у ній р. 1919, за головуванням акад. Ф. В. Тарановського, ставив собі передусім завдання археографічні. Про них скажемо далі. В протоколах засідань 1919 року є лише одна згадка за завдання дослідчого характеру. Це — пропозиція С. К. Гогеля, що її розглядала Комісія 8 травня 1919 р., написати дослід про „Судовий устрій України у XVIII ст.“. Мав бути він складений „на підставі даних законодавчого пам'ятника 1743 року — Права, по которымъ судится малороссійскій народъ“. Проф. С. К. Гогель склав план такої праці й подав його Комісії. Комісія ухвалила надрукувати такий дослід і запросити проф. Гогеля до складу своїх співробітників.

Та значно актуальніша справа про досліди над окремими темами з історії західно-русського та українського права стала після того, як відновлено роботи Комісії за керуванням акад. Н. П. Василенка. Кожний з членів Комісії мав і має такі завдання. І після попередньої праці над збиранням матеріалів для дослідів Комісія починає з р. 1925 їх друкувати. Члени Комісії нового складу працювали над такими питаннями.

I. Голова Комісії академик Н. П. Василенко монографічно опрацював низку тем: про „Скасування Литовського Статута“, „Пам'ятку української правничої літератури XVIII ст.“, „Конституцію Пилипа Орлика“, „Територію України XVII ст.“. Всі ці досліди вже надруковано в різних виданнях. Інші дослідчі теми й монографії мають скласти збірку їх під назвою „Досліди з історії права України“ (на 30 др. арк.). Oprіч цього вже підготований до друку 1 випуск великої роботи про „Історію вивчення західно-русського та українського права“. Готуються випуски 2 й 3 цієї праці.

II. Штатний науковий співробітник С. М. Іваницький (вступив р. 1920, штатний з 1924 р.) працював над вивченням магдебурзького права в містах Литви, Білорусі й України. За другу тему його робіт були досліди над державським землеволодінням давньої польської шляхти на Гетьманщині. Тепер С. М. Іваницький окрім того досліжує організацію магдебургії — Могилева на Дніпрі.

III. Л. О. Окинішевич (вступив р. 1921, штатний науковий співробітник з р. 1922) працював над дослідженням центральних установ України-Гетьманщини XVII—XVIII ст., а так само вивчав становище тієї, що не служила, української старшини — товаришів бунчукових, військових та значкових.

IV.

Нештатні наукові співробітники.

IV. Проф. В. О. Барвінський (Харків; у Комісії з 1926 р.) досліджував історію та організацію Міністерської Канцелярії на Лівобережній Україні XVIII ст.

V. С. Г. Борисенок (з р. 1922) працював над питанням про вигнання в історії українського права; від цього питання перейшов до тем про I Литовський Статут та про історію адвокатури у в. кн. Литовському і на Україні.

VI. В. Т. Гришко (з 1928 р.) досліжує земельно-правні стосунки в історії України, зокрема ж давність, сервітути, титули володіння, то-що.

VII. О. С. Добров (з 1925 р.) досліджував інститут купівлі-продажу в історії права на Україні; oprіч того вивчав цивільно-правні норми I Литовського Статута.

VIII. В. І. Новицький (1919 р. та знов з 1925 р.) працював над питанням про соймики-снеми на Україні, починаючи з X ст. і до ст. XVII.

IX. В. Д. Отамановський (з 1926 р. м. Вінниця) вивчав історію Вінниці, як міста з магдебурзьким правом.

X. Г. Л. Попов (м. Шпола; член Комісії з 1922 р.) досліджував Луцький Трибунал, а так само інститут сусідства за говільними записами XVIII ст.

XI. В. О. Романовський (з 1926 р.) досліджував фінансовий устрій Гетьманщини XVII — XVIII ст. ст.

XII. Проф. М. Є. Слабченко (Одеса; з 1926 р.) за завданнями Комісії досліджував юридичний устрій Запоріжжя, а так само Генеральний суд на Україні-Гетьманщині XVII—XVIII ст. ст.

XIII. П. К. Сосенко (з р. 1926) працював над етнологічною методою в історії українського права, виучував початки територіально-громадських організацій староукраїнців в етнологічному освітленні (дім, весь, вервь) у зв'язку з розвитком органічних (симпатичних) союзів. Oprіч того досліджував розвиток безкоролівських (каптурових) судів на Правобережжі.

XIV. М. Ф. Тищенко (з р. 1925) виучував право гуральне та право шинкувати горілкою на Лівобережній Україні, досліджував організацію війтівського уряду у XVI—XVII ст. ст.; окрім того працював над темою про організацію торговельних компаній на Лівобережній Україні XVIII ст.

XV. І. Ю. Черкаський (з р. 1921) досліджував організацію громадських (копних) судів, судовий устрій та судочинство на Гетьманській Україні. Окрім цих двох великих тем опрацював питання про поволання над трупом забитого.

XVI. О. В. Юрченко (з 1926 р.) працював над дослідженням адміністрації на Правобережній Україні, окрім того опрацював тему про рукописні книги Радомиської діоцезії.

За члена Комісії є і член-кореспондент Всеукраїнської Академії Наук, керівник секції історії українського права в Харківській Науково-дослідчій Катедрі історії української культури проф. М. О. Максимейко (з р. 1925). Він працював над дослідженням Просторої Руської Правди.

Оprіч цього члени Комісії, що з неї через ті або інші причини вийшли, працювали:

I. I. М. Балінський (1921—1927) працював над дослідженням феодалізму в Польщі, Литві та Україні.

ІІ. П. К. Бонташ (1920—1923 рр.) досліджував час видання провінціяльних привileїв у в. кн. Литовському.

ІІІ. М. В. Масляников (1923—1924) працював над виучуванням функцій уряду возного з Литовськими Статутами.

ІV. Мінаков І. І. (1921—1924) досліджував фінансовий устрій Гетьманщини.

V. Орищенко О. В. (1923 — 1924) працював над системою оподаткування у в. кн. Литовському.

VI. Проф. П. П. Смірнов (1921 р.) досліджував прикордонні стосунки України з Росією в середині XVII ст.

VII. Е. І. Шманкевич (Харків, 1925 — 1927 рр.) працював над вивченням організації братських судів.

VIII. Член-кореспондент В. У. А. Н. В. І. Щебіна (1920—1922 рр.) досліджував гетьманські статті XVII ст.

Такі були дослідчі теми, що їх монографічно опрацьовували члени Комісії за її дорученням. Як бачимо, вони численні й різноманітні. В цілому це наукове опрацювання їх мало дуже посунути наперед розроблення науки історії українського права. В розділі про друковані видання Комісії, у спискові друкованих праць членів Комісії буде видно, що саме вже зроблено в цьому розумінні, що вже подано на суд наукового світу.

V.

Науково-підготовча праця.

Низка членів Комісії систематично вивчували науку історії західно-руського та українського права. Мета цього була подвійна. З одного боку загальна систематична освіта в своїй спеціальності глибоко корисна і при монографічному освітленні окремих тем. З другого боку це — в зв'язку з тим, що не було досі катедр історії українського права на юридичних факультетах, оскільки не було й науково-дослідчих катедр з цієї дисципліни (тільки віднедавна порівнюючи, існує секція історії українського права при Харківській Науково-дослідчій Катедрі історії української культури), тут було й завдання підготувати освічених представників нашої науки, що згодом могли-б і викладати цю дисципліну. Керував цією працею акад. Н. П. Василенко.

З членів Комісії над цим працювали:

I. Л. О. Окиншевич, що рр. 1921—1926 перестудіював історію західно-руського та українського, а так само й історію права російського. Okрім цього Л. О. Окиншевич підготувавсь із загальної історії України, відбувши в Катедрі Історії України акад. М. С. Грушевського (рр. 1925—1928) повний курс аспірантури.

ІІ. П. К. Сосенко мав для такої підготовчої праці спеціальну стипендію від Упрнауки. Він вивчував історію західно-руського та українського права, перебуваючи аспірантом при Комісії. Року 1929 П. К. Сосенко гадає цю роботу закінчити.

III. Нарешті, що В. Т. Гришко р. 1928 почав таку систематичну підготовчу працю над історією західно-руського та українського права.

Певна річ, що поруч із таким виучуванням, усі названі співробітники провадили й суто-дослідчу працю.

VI.

Видання матеріалів до історії українського права.

Стан виучування нашої дисципліни за минулих часів призводив і до того, що актові матеріали видавалося рідко та епізодично, і здебільшого видавалося в загальнім порядку видання історичних матеріалів, а не за плановим завданням науки історії західно-руського та українського права і не за керуванням дослідників-юристів.

Систематичне завдання видавати актові матеріали й юридичні пам'ятки Комісія поставила собі з часу заснування. До того-ж це археографічне завдання перший склад Комісії, що працював з акад. Ф. В. Тарановським на чолі, ставив у центрі своєї уваги й праці, як головну її мету. Протоколи й документи 1919 р. кажуть нам, що Комісія ставила собі завдання видати Литовський Статут 1588 р. (шкільне видання). Передбачалося передрукувати Мамоничівське видання. Керівничий над працями Комісії І. М. Каманін склав з цього приводу доповідну записку „Про умови друкування Литовського Статуту 1588 р.“. Комісія хтіла так само видати для навчальної знов-же мети й хрестоматію з історії західно-руського та українського права. Okрім того малося на увазі друкувати акти Генерального Суду, що їх зібрал В. Л. Модзалевський, Полтавські судові акти, за його-ж редакцією, „отозвы до короля“—XVI ст., що їх зібрал І. М. Каманін, акти Луцького Трибуналу, які знайшов Г. Л. Попов (друкувати властиво лише деякі з них).

Як бачимо, археографічні завдання Комісія ставила поважні й різноманітні. А втім, першому складові Комісії здійснити їх не пощастило. Як наслідок цих планів у Комісії залишився тільки рукопис переписаного Мамоничівського видання III Литовського Статуту.

Не покинула Комісія думки про археографічні видання й тоді, коли поновлено її діяльність за керівництвом акад. Н. П. Василенка. Але це видання не було тепер черговим завданням Комісії, що більше уваги звертала передусім на діяльність науково-дослідчу. Все-ж-таки Комісія не покинула цієї праці, а посунула її наперед.

Вже надрукований I том матеріалів з історії українського права Н. П. Василенка, що містить у собі низку цінних матеріалів для історії права XVII—XVIII ст. ст. Готується до друку за редакцією акад. Н. П. Василенка та В. О. Романовського 2 томи збірки привileїв і грамот українським містам. Завдання І. М. Каманіна — підготувати Статут 1588 р. до друку, перейняв на себе акад. Н. П. Василенко. Цю працю вже закінчено і вона готова до друку. Oprіч того, Комісія має видати критичне

І перевірене видання статуту 1529 р. Підготовчу працю що-до цього провадив С. Г. Борисенок, але вона затрималася в звязку з тим, що саме тепер таке видання розпочала польська наука. Окрім того малося на увазі видати Гетьманські Статті XVII ст. У 1921—22 рр. працював над ними член Комісії В. І. Щербина. Тепер, з ініціативи члена Комісії М. Є. Слабченка, поставлено на чергу видання великого, в декілька томів, *Corpori juris ukrainensis*. Комісія обмірковує план цього видання.

VII.

Наукові відрядження.

Архівні матеріали до історії західно-руського та українського права знаходяться значною мірою в позакиївських архівосховищах. От чому, щоб виконати науково-дослідчі і археографічні завдання, Комісія повинна була відряджати своїх членів для праці в цих архівах. Кошти на такі відрядження Комісія здобула допіру р. 1926. Тоді-ж з доручення Комісії працювали: С. Г. Борисенок у Древлехранилищі РСФРР у Москві — 1 місяць, Л. О. Окиншевич там-же — 2 місяці, І. Ю. Черкаський у чернігівських архівах — 1 місяць, М. Ф. Тищенко в Харківському Центральному Історичному Архіві — 1 місяць та Г. Л. Попов в окружних архівах кол. Київської губерні — 1 місяць. Року 1927 було відряджено С. Г. Борисенка на 1 місяць до Москви для роботи в Древлехранилищі та І. Ю. Черкаського на 3 місяці до Харкова для праці в тамтешньому Центральному Історичному Архіві. Нарешті, р. 1928 Комісія відряджала С. Г. Борисенка на 1 місяць до Москви, І. Ю. Черкаського на 2 місяці до Москви й Ленінграду та Л. О. Окиншевиша на 2 місяці до Москви і його-ж таки на 1 місяць до Харкова та М. Є. Слабченка до Чернігова й Харкова на 1 місяць. Член Комісії В. Д. Отамановський мав р. 1926 командування від Упрнауки на 1 місяць до Москви для праці в Древлехранилищі РСФРР. З командинувань-же до 1926 р. можна згадати тільки подорож р. 1921 В. І. Щербіни до Чернігова, де він у Музеї Тарновського обізнавався з друкованим примірником гетьманських статтів 1659 р.

Нема чого й казати що ці відрядження мали чималу наукову вагу й значно важили в загальній роботі Комісії. Адже низка дослідів членів Комісії з'явилася на підставі нових, ще невикористаних, ще нікому невідомих документів.

VIII.

Колективна праця членів Комісії.

Коли досі діяльність Комісії спрямовано було найбільше на теми науково-дослідчого характеру, на це звертала вона найпильнішу увагу й це головною мірою дало й найбільші наслідки (дослідчі збірники „Праць“), то треба думати, що наступні роки принесуть інші завдання,

примусяє поставити наголос на іншій стороні діяльності. Цього, як видно, вимагає планове розгортання вивчення нашої дисципліни, планове передбачення її актуальних потреб, що вдовольнити їх має колективна праця членів Комісії.

Минулого часу такі завдання стояли. Але поки-що ми провадили підготовчу що-до їх виконання працю.

Передусім слід сказати про розпочату р. 1925 підготовчу роботу до складання словника української юридичної старовини. Такого словника-енциклопедії наука дуже потрібує. До цього часу працю проваджено над виписуванням карткового термінологічного матеріалу для такого словника з актових джерел та з літератури, що мали дати базу для майбутніх розвідок-пояснінь що-до кожного терміну. В цій роботі брали участь члени Комісії: І. Ю. Черкаський, В. І. Новицький, М. Ф. Тищенко, С. Г. Борисенок та Л. О. Окиншевич.

Конкретнішу потребу має вдовольнити інша колективна праця членів Комісії. Це — складання книги для читання з історії українського права, що мала-б почаси заступити курс і підручник, почаси дати взагалі матеріал для першого обізнання з цією дисципліною, почаси нарешті дати спробу посингезувати розроблення окремих тем і питань, що над ними досі працювала наша наука. У зв'язку з відкриттям на юридичнім факультеті Київського Інституту Народного Господарства катедри історії українського права, і ясна річ, майбутнім відкриттям таких курсів-викладів і по інших юридичних факультетах на Україні, справа з такою книгою до читання набуває й певної терміновості й значної актуальності. Акад. О. О. Малиновський поставив перед Комісією питання про колективне складання курсу історії українського права. Цього року акад. Н. П. Василенко конкретно запропонував Комісії скласти саме книгу до читання — збірник окремих статтів окремих фахівців, що-б охоплював науку історії українського права в цілому.

Це два основні завдання колективної праці членів Комісії. Oprіч них, певна річ, мають повстati й інші. Вони вже й повстають між іншим у формі внесень про потребу підсумувати здобутки попереднього, про потребу розробити методологію історії права й переглянути попередні надбання та попередні методи.

IX.

Видання Комісії.

Від р. 1925 Комісія розпочинає видавати свої праці в збірниках під назвою „Праці Комісії для вивчення історії західно-руського та українського права“. За ці чотири (1925—1928 рр.) роки вийшло 5 томів цих „Праць“, що мають близько 105 аркушів друку. Okрім того до 1929 року надруковано вже випуск VI „Праць“ і цілком підготовано до друку в. VII.

Перший випуск „Праць“ Комісії містив у собі тільки дослідчі статті. Випуск другий містить ще й розділ критики та бібліографії, розділ, що має певне й дослідче й методологічне значіння. Випуск третьї Праць має окрім цього й розділи „Наукові звідомлення“, „Полеміка і зауваження“ та надруковані в ньому й протоколи засідань Комісії. В. в. IV й V усіх цих розділів не мають, бо містять тільки фундаментальну монографію члена Комісії І. Ю. Черкаського „Громадський (копний) суд на Україні-Русі XVI—XVIII в.в.“. Натомість в. VI знов міститиме різноманітні праці й різні рубрики.

У „Працях“ Комісії, окрім передмов академика Н. П. Василенка, містили свої наукові розвідки — С. Борисенок, Г. Попов, С. Іваницький, О. Добров, І. Черкаський, Л. Окиншевич, акад. О. Малиновський, проф. М. Максимейко, проф. М. Товстоліс, М. Тищенко, С. П'ятницька, І. Балінський, В. Новицький, проф. М. Слабченко. Ми не будемо тут перераховувати всіх друкованих праць, заміток і рецензій, оскільки вони вказані у спискові друкованих робіт, що його до цього додаємо.

На закінчення цього формального звідомлення маємо тільки додати, що саме його формальна сухість перешкоджала нам ясніше й докладніше подати й схарактеризувати роботу Комісії для вивчення історії західно-руського та українського права. Формальний зміст цього звідомлення не міг дати повного уявлення про темп і характер роботи Комісії, про ті численні й складні питання принципового та методологічного характеру, що стояли раз-у-раз перед нею, в звязку з цілком по суті новою роботою творення самостійної й витримано-систематичної науки історії західно-руського та українського права. Деяло, але, певна річ, не все і не в повнім вигляді, висвітлюють протоколи Комісії, що їх вона друкує, деяло про напрямок її роботи скаже список друкованих розвідок її членів за 10 років праці і існування Комісії для вивчення історії західно-руського та українського права при Всеукраїнській Академії Наук.

X.

Список друкованих праць членів Комісії за 10 років (1919—1928).

I. Голова Комісії академик Н. П. Василенко надрукував:

Року 1923—24.

1. Академик Б. О. Кістяковський.
2. Академик О. І. Левицький.
3. Кремінський Ліцей і Університет Св. Володимира.
Воі надруковані в т. I Записок Соц.-Екон. Відділу.

Року 1924—25.

4. Як скасовано Литовського Статута. Зап. С.-Ек. Відділу, кн. II—III.
5. Наукові праці І. М. Каманіна. Ibid.
6. Павло Полуботок. Україна. 1925 р. № 6.
7. Рец. на VIII т. „Історії України-Руси“ М. Грушевського. Ibid. 1925. № 5.
8. Передмова до I випуску „Праць Комісії для вивчення історії західно-руського та українського права“.

Року 1925—26.

9. Пам'ятник української правничої літератури XVIII ст. Наук. Т-во ім. Шевченка у Львові. т. CXXXVIII—CXL.
10. Передмова до в. II „Праць“ Комісії.
11. Рецензія на О. Лотоцького „Свиток Ярославль“. Праці Комісії, в. II.
12. Рец. на О. Галецького „Litwa, Ruś i Żmudź“. Ibid.
13. Рец. на В. Дружчыца „Палажэнъне Літоўска-Беларускай дзяржавы пасъля Люблинскай вунії“. Ibid.

Року 1926—27.

14. Збірка матеріалів до історії України та українського права. Укр. Археограф. Збірник, т. I.
15. Неприємності через етнографію. Етнограф. Вісник, кн. 3.
16. Передмова до в. III Праць Комісії.
17. Рец. на С. Еренкрайца „Uwagi nad rozdziałem VII Statutu Litewskiego“. Праці Комісії, в. III.
18. Рец. на С. Еренкрайца „Ustawa „o ważności zapisów“ a praktyka sądowa litewska“ Ibid.
19. Рец. на Мик. Чубатого „Про правне становище Церкви в ко-зацькій державі“ Ibid.
20. Правне положення Чернігівщини за польську добу. Зб. „Чернігів і північне Лівобережжя“.

Року 1927—28.

21. Конституція Пилипа Орлика. Збірник на пошану проф. Д. М. Петрушевського.
22. Територія України XVII ст. Збірник на пошану акад. Д. І. Багалія.
23. Передмова до IV вип. Праць Комісії.
24. О. М. Лазаревський (матеріали до біографії) Україна. 1927. кн. IV.
25. „Права, по которым судится малор. народъ“, як джерело до історії державного права Гетьманщини XVIII ст. Збірник на пошану акад. М. С. Грушевського.
26. Некролог І. М. Балінського. Праці Комісії, в. III.

II. Член Комісії І. М. Балінський надрукував:

1927 р.

1. Нарис з історії феодалізму та феод. права в Польщі, Литві та на Україні. Феодалізм в Польщі. I Вступ. Огляд літератури. Праці Комісії, в. II. 1926 р.

III. Друковані праці С. Г. Борисенка.

1923 р.

1. Рец. на журнал „Криминалист“. Зап. III Відд., т. I.

1924 р.

2. „Изгнание, как наказание по Уг. Кодексу У.С.С.Р.“. Вестн. Сов. Юстиции № 19.

3. „К вопросу об юридической природе самоуправства. Ibid. № 16.

1925 р.

4. Карний зміст „потока“ Р. Правди. Праці Комісії, в. I.

1926 р.

5. Рец. на Р. Лащенка. Лекції по історії укр. права, ч. I. Праці Комісії, в. II.

6. Рец. на М. Косвена. Преступление и наказание в до-госуд. обществе. Ibid.

7. Рец. на Р. Лащенка. Литовський Статут, яко пам'ятник укр. права. Ibid.

1927 р.

8. Утворення професійної адвокатури в Литовсько-руській державі. Праці Комісії, в. III.

9. Рец. на Ветулані „Pozew sądowy w średniow. procesie polskim“. Ibidem.

10. Національний характер Лит. Статута 1529 р. Полім'я 1927 р. 6—7.

1928 р.

11. Звичаєве право Лит.-руської держави на початку XVI ст. Праці Комісії звичаевого права, в. III.

12. Самосуди над карними злочинцями. Ibid.

13. Федір Евлашевський, білоруський практик-юриста XVI ст. Полім'я. 1928 р. № 5.

14. Інформація про роботу Секції Крим. Рад. Права при В.У.А.Н. Червоне Право. 1928 р. № 15—16.

IV. О. С. Добров надрукував:

1923 р.

1. Рец. на Новицького „Имущественный наем“. Записки III Відділу В.У.А.Н. кн. I.

1925 р.

2. Звичаєве право й стаття I Цивільного Кодекса. Праці Комісії для виучування звичаєвого права, в. I.

3. Право необхідного спадкування за Литовським Статутом. Праці Комісії для виуч. зах.-руськ. та українського права, в. 1.

1926 р.

4. Поняття про примушування в цивільному праві. Наукові Записки Київськ. Ін-ту Нар. Господарства. № 6.

5. Das Industrie- und Handelsrecht der Sowjet-Union. Die juristische Literatur der Sowjet-Union. Berlin. 1926.

6. До питання про історію права власності на землю на Україні. Праці Комісії, в. II.

1927 р.

7. Статья первая гражданского кодекса. „Право и Жизнь“. 1927. № 1.

8. Рец. на Працы Беларускага Дзярж. Універсітэту. Наукові Записки К.І.Н.Г. 1927. № 8.

9. Рец. на Малицкого „Гражданский кодекс Сов. Республики“. Ibid.

10. Відповідь проф. Р. Лашенку. Праці Комісії, вип. III.

1928 р.

11. Взыскание долга при утрате векселя. Вестник Сов. Юстиции. 1928. № 4.

12. Правоутворения без законодавця, ч. I. Звичаєве право (с. 128). Праці Комісії звичаєвого права, в. II.

V. Друковані роботи С. М. Іваницького:

1925 р.

1. Закони про опіку над недолітками в джерелах Магдебурзького права Західної Руси й Гетьманщини. Праці Комісії, в. I.

2. Державське землеволодіння польської шляхти в Гетьманщині. Ibid. (с.с. 122—180).

1927 р.

3. Рец. на В. Дружчиця. Место Менск у канцы XV і пачатку XVI в. Праці Комісії, в. III.

VI. В. І. Новицький надрукував:

1. Снеми Руської Землі X—XII в.в. Праці Комісії, в. III.

VII. Л. О. Окиншевич надрукував:

1924 р.

1. Рец. на „Записки Соц.-Екон. Відділу В.У.А.Н.“ т. I. Записки Київськ. Ін-ту Н. Госп. 1924 р. № 3.

2. Рада старшинська на Гетьманщині. Україна. 1924 р., кн. IV.

1925 р.

3. Приказ „Малые Росіи“ Московської держави XVII в. Праці Комісії, в. I.
4. Рец. на М. Слабченка. Центральные учреждения Украины. Україна 1925 р., кн. III.
5. Рец. на Р. Лашенка. Лекції по історії українського права, ч. I. Україна. 1925 р., кн. V.
6. Рец. на акад. Д. Багалія. Нарис української історіографії, т. I, в. II. „Червоний Шлях“ 1925 р., кн. IX.
7. Рец. на проф. В. Пічета „Гісторыя Беларусі“ ч. I. Черв. Шлях. 1925 р., кн. X.
8. Федерація чи унія (з приводу ст. В. Дружчиця „Палажэнъне Літоўска-Белар. дзяржавы пасъля Любл. вунії“). „Полымя“. 1925 р. № 8.

1926 р.

9. Генеральна старшина на Лівобер. Україні XVII—XVIII вв. Праці Комісії, в. II, с.с. 84—175.
10. Рец. на „Адраджэнъне. Літаратурна-науковы Веснік Ін-ту Белар. Культуры“. Україна. 1926 р. № 1.
11. Рец. на Р. Лашенка. Лекції по історії укр. права, ч. II. Праці Комісії. Кн. II.
12. Рец. на „Записки Н. Т-ва ім. Шевченка“, т. СХХХVІІІ—СХЛ. Ibid.
13. Рец. на В. Заїкина. Головні моменти історії укр. державності. Ibid.
14. Рец. на Р. Лашенка. Переяславський договір 1654 р. між Україною і царем Московським. Ibid.
15. Рец. (на 1 частину) на М. Чубатого. Державно-правне становище українських земель Литовської держави. „Полымя“. 1926 р., кн. IV.

1927 р.

16. Козацтво на Білорусі. „Полымя“. 1927 р., кн. I.
17. Наука історії українського права. Право державне. Україна. 1927 р., кн. I.
18. Звідомлення про відрядження до Москви. Праці Комісії, в. III.
19. Рец. на проф. М. Влад.-Буданова. Рада вел. кн. Литовського. „Полымя“. 1927 р., кн. IV.
20. Рец. на Е. Еренкрайца. Ustawa „o ważności zapisów“ a praktyka sądowa litewska. Україна. 1927 р., кн. III.
21. Рец. на М. Чубатого. Про правне становище Церкви в козацькій державі. „Україна“. 1927 р., кн. IV.
22. Рец. на М. Слабченка. До методології історії робітничого класу. Праці Комісії, в. III.

23. Рец. на Кутшебу. „Historya źródeł dawnego prawa polskiego, t. II, cz. II—III. Ibid.

24. Рец. на В. Пічету. „Распрацоўка гісторыі літоўска-беларускага права XV—XVI ст. у гісторыяграфіі. Ibid.

25. Рец. (на обидві частині — працу в цілому) на М. Чубатого. „Державно-правне становище укр. земель Лит. державы“. Ibid. (с.с. 432—438).

26. Рец. на „Записки Н. Т-ва ім. Шевченка“ т. CXLIV—CXLV. Ibidem.

1928 р.

27. До питання про білоруську юридичну термінологію. „Полымя“. 1928 № 4.

28. Рец. на „Беларускі Архіў“, т. I. Україна. 1928 р. № 2.

29. Рец. на Я. Адамуса „Z zagadnień prawa litewskiego“ Полымя. 1928 № 7, (с.с. 197—204).

30. Рец. на Р. Лашенка. Копні суди на Україні. Полымя. № 9.

VIII. В. Д. Отамановський надрукував:

1926 р.

1. Das gegenwärtige Stand der Gebietserforschung Podoliens. Minerwa Zeitschrift. Berlin. 1926. Heft 4.

2. Бібліографія краю (топобібліографія) як одне з основних завдань наукової книгозбірні та організація топобібліографічної праці на Україні. Бібліот. Збірник ч. I.

3. Краєзнавство на Поділлі, найближчі його завдання та потреби й ролі в краєзнавчій праці Кабінета виучування Поділля. Вінниця. 1926.

1927 р.

4. Вінниця та її минуле. У збірнику „Вінниця, її околиці та Вінницька округа“.

IX. Друковані праці Г. Л. Попова.

1925 р.

1. Луцький Трибунал 1578 р. Праці Комісії, в. I.

1926 р.

2. До історії сусідства на Правобережжі. Ibid., вип. II.

X. Друковані праці В. О. Романовського.

1919 р.

1. Куліш та його історія „Возсоединення“. „Наше Минуле“.

2. Праці Куліша з історії України. Книгар.

1924 р.

3. Федорович — його життя й діяльність. Труди У.Н.І.К., т. I.

4. Іван Федорович друкар на Волині. Бібліогр. Вісн. 1924 р.

1925 р.

5. Київський Архів Давніх Актів. Архівна Справа. № 1.

1926 р.

- 6. До історії архівних фондів. Старої Гетьманщини. Архівна Справа № 3.

- 7. Новий документ з історії Смути. Ibid.

- 8. До історії архіву Малор. Колегії. Україна.

- 9. Хто був Самовидець? Україна.

1927 р.

10. Нариси з архівознавства. Харків. 1927.

- 11. До історії бюджетового права Гетьманщини. Збірник на пошану акад. Багалія.

1928 р.

- 12. Сторінка з недавнього минулого. Збірник на пошану акад. Грушевського.

- 13. Рец. на Археограф. Збірник, т. I. Архівна Справа, кн. 6.

- 14. Рец. на Archejon, т.т. I. II. Архівна Справа, кн. 7.

- 15. Рец. на Siemeński, Symbolika wydawnicza. Ibid.

XI. Друковані роботи проф. М. Є. Слабченка¹⁾.

1919 р.

- 1. Судівництво на Україні XVII—XVIII ст. Видав. „Союз“.

1920 р.

- 2. Рец. на Левитського. Про Хліборобські Спілки. Наша Кооперація. № 2.

- 3. Єдиний економічний фронт. Ibid., ч. 4.

1922 р.

- 4. Пам'яти Туган-Барановського. Коопер. Хозяйство, ч. I.

- 5. Кооперативное законодательство.

- 6. Фаміліяти й заступаючі. Учен. Записки Висш. школы г. Одессы, т. II.

- 7. Организация хозяйства Украины от Хмельнищины до мировой войны, т. I.

- 8. Теж, т. II.

¹⁾ Тут подаються праці тільки з історії українського права та загальної і економічної історії України: Не згадуються численні статті на громадсько-публіцистичні теми, на теми з історії літератури й театру, так само белетристичні твори. Не вказані збірники й видання, що виходили за редакцією проф. М. Є. Слабченка. Отже список цей далеко не повний.

1923 р.

9. Николай Иванович Зибер. Вступна стаття до „Очерков первоб. культуры“.

10. Організація господарства України від Хмельниччини до світової війни, т. I.

11. Теж, т. III.

1925 р.

12. Организация хозяйства Украины... т. IV.

13. Матеріали до економічно-соціальної історії України XIX ст., т. I.

1926 р.

14. Чи була в Гетьманщині своя монета? Наук.-істор. збірник, т. II.

15. Рец. на Оглоблина „Очерки по истории укр. фабрики“, Зап. I В. У.А.Н. т. VII—VIII.

16. Бджільництво на Україні і „прикре непорозуміння“ проф. Шелухина. Пасічник. № 7.

✓ 17. Рец. на Словник правничої мови У.А.Н. Черв. Шлях, кн. I.

18. Рец. на Чернишова „Аграрный вопрос в России“ Ibid., кн. IV.

19. Рец. на Юрченка. Короткий нарис українського пасічництва. Ibid., кн. VI.

1927 р.

20. Матеріали до економічно-соціальної історії України XIX ст., т. II.

21. Конспект лекцій по новішій історії України.

22. Організація народного господарства України, т. V, в. I. (Друк. у в. III Праць Комісії під назвою „Соціально-правова організація Січи Запорозької“).

23. Два топографічні списки Полтавщини й Харківщини. Зап. Центр. Н. Бібліотеки.

24. Ескізи з історії „Правъ, по которымъ судится малор. народъ“. Юб. збірник на пошану акад. Багалія.

25. До методології історії робітничого класу. Черв. Шлях, кн. IV.

1928 р.

26. З історії медвідного права на Україні. Пасічн., кн. 4—5.

27. Доброчинці й вихованці. Збірн. на пошану акад. Грушевського, т. I.

• 28. Запорозькі печатки. Записки I Відділу В.У.А.Н. кн. XIX.

29. Рец. на „Волзький шлях і стародавні Руси“ П. Смірнова. Черв. Шлях. № 11.

30. Рец. на Листування Драгоманова й Франка. Там-же.

31. Феодалізм на Україні. Гектогр. видання Одеськ. І.Н.О.

XII. П. К. Сосенка надрукував:

1. Етнологічні первні староукраїнського права (Досліди над первоначками староукр. права). „Наука й письменство“ 1924 р. Львів.

XIII. М. Ф. Тищенко надрукував:

1926 р.

- 1. Боротьба київськ. козаків з магістратом за право шинкувати горілкою. Праці Комісії, в. II.

1927 р.

- 2 Гуральне право та право шинкувати горілкою в Лівоб. Україні до кінця XVIII ст. Праці Комісії, в. III.
- 3. Суконна фабрика Київськ. „Приказа Обществ. Призрѣнія“ Істор.-Геогр. Збірник В.У.А.Н., т. I.
- 4. Клинцівські друкарні старовірів. Бібліографічні Вісті. № 1.

1928 р.

- 5. Шовківництво в Київі та Київськ. губерні в XVIII та перш. половині XIX ст. Істор.-Геогр. Збірник, т. II.
- 6. Нариси історії торговлі Лівоб. України з Кримом у XVIII ст. Ibidem.
- 7. Київський магістр. городничий та його обов'язки. Наук. збірн. Істор. Секції В.У.А.Н. за 1928 р.

XIV. Друковані праці І. Ю. Черкаського.

1925 р.

- 1. Поволання над трупом забитого. Праці Комісії, в. I.
- ✓ 2. Про українську правничу термінологію. Журнал Сов. Юстиції. № 24/25.

1926 р.

- 3. Сліди домініяльного (панського) суду на Лівобер. Україні на прикінці XVII й початку XVIII в.в. Праці Комісії, в. II.
- 4. Рец. на Р. Лашенка. Копні суди на Україні, ч. I. Ibid.

1927 р.

- 5. Звідомлення про командування до Чернігова. Праці Комісії, в. III.
- 6. Відповідь проф. Лашенкові. Ibid.
- 7. Рец. на Р. Лашенка „Український копний процес на одному прикладі. Ibid.
- 8. Рец. на Р. Мірзи-Авак'янц. Нариси з історії суду на Лів. Україні. Ibidem.
- 9. Стаття про укр. правничу термінологію. Червоне Право. 1927 р. № 11.

- 10. Судові реформи Гетьм. Розумовського. Юб. збірник на пошану акад. Багалія.

1928 р.

- 11. Чи впливав Г. Тєплов на гетьмана Розумовського в його управлінні Україною? Юв. Збірник акад. Грушевського.

12. Громадський (копний) суд на Україні-Русі XVI—XVIII ст.ст. Праці Комісії в.в. IV та V (46 друк. арк.).

Лев Окинішевич,

Секретар Комісії для вивчення історії західно-руського та українського права.

Грудень р. 1928.
